

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ก้าวไกลยิ่งขึ้น ซึ่งการที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นได้ สิ่งแวดล้อมสถาบันการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา โรงเรียนเป็นสถานที่ ที่ให้การศึกษอบรม เปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน เนื่องจาก นักเรียนจะต้องใช้ชีวิตอยู่วันละไม่ต่ำกว่า 6 - 7 ชั่วโมงเป็นเวลา 6 - 12 ปี ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนมาก ถ้าโรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมให้ดี ก็จะยิ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนในทางที่ดีขึ้น ตรงกันข้ามถ้าสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดีเท่ากับเป็นการบั่นทอนชีวิตจิตใจของนักเรียนไปด้วย และครูไม่ใช่ตัวจักรสำคัญเพียงอย่างเดียว ที่จะสร้างความเจริญเติบโตแก่นักเรียนทุกด้าน แต่สิ่งแวดล้อมในเรื่องอาคารสถานที่กลุ่มเพื่อนและ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภายในโรงเรียน ถ้าอยู่ในสถานะที่ดีจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี เกิดความภาคภูมิใจต่อสถาบัน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน มีความพยายามสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้ตนเองและสถาบันอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:2)

นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการที่สำคัญอันจะทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และปรับตัวให้ทันกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยความสำคัญดังกล่าวทุกประเทศจึงเร่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมาตรฐานที่สูงขึ้น เพราะจะทำให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ของคนที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลังสำคัญที่จะสร้างสรรค์ประเทศให้ยั่งยืนต่อไป ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บท ซึ่งได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ในหมวด 4 มาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม สื่อการเรียน การสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อใช้ให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนา

ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีมาตรฐานสุขภาพที่สูงขึ้นด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม โดยให้สถานศึกษาจัดบริเวณรอบ ๆ ให้เกิดความร่มรื่นเป็นระเบียบ สบายตา สบายใจ และการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความตระหนัก ในความสำคัญของกิจกรรมร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการช่วยกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ช่วยสร้างขวัญกำลังใจให้แก่นักเรียนด้วยความสบายใจรู้จัก คิด แก้ปัญหาได้เอง รวมทั้งการที่ได้อยู่ใน โรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีจะก่อให้เกิดความภูมิใจ และความรักในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:2)

โรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมจึงมีการกำหนดเป้าหมายสำคัญในการดำเนินการพัฒนา โรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based Management) ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการบริหาร ที่นิยมนำมาใช้ในการปฏิบัติการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย และจากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยาการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้ทราบว่าลักษณะการถ่ายทอดทางพันธุกรรมทำให้คนมีความแตกต่างกัน หลาย ๆ ด้าน และยังมีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การดูแล การคบเพื่อน การอยู่ ร่วมกับสังคม การศึกษา การสมาคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ดินฟ้าอากาศ ที่อยู่อาศัย อาหารและสื่อมวลชน สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีส่วนทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลง ไป ดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นความจำเป็นประการ หนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเป็นต้นว่า การจัดแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ การใช้เทคนิคหรือวิธีสอนที่หลากหลาย ดำเนินการ หลักสูตร เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และอาคารสถานที่ ครูผู้ปฏิบัติการสอนจะต้องตระหนักถึง ความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหล่านี้ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้การเรียนรู้ ของนักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน ดังนั้น ครูจะต้องจัดหาและพัฒนาปรับปรุง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมและเอื้อต่อการส่งเสริมและเอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถและเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552:9-10)

สิ่งแวดล้อมทางการเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และส่งเสริมผลต่อคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในทุกกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนสอน เพราะ มีส่วนในการกระตุ้นอารมณ์และสติปัญญาของนักเรียน สิ่งแวดล้อมทางการเรียนมิได้หมายถึงอาคาร

สถานที่หรือห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นสภาพหรือสภาวะใด ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอิทธิพลและส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะการเรียนการสอนในชั้นนั้นจะเป็นไปในรูปแบบของกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการเรียนและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (ทรรชนี วรหาคำ, 2554:3) สิ่งแวดล้อมโดยรอบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้บุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมปรับพฤติกรรมของตนเองตามสิ่งแวดล้อมไปในแนวทางที่ดี ก่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่ดีได้ (จุฑารัตน์ ทองทิพย์, 2549:5) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีแนวคิดที่ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านวัย วุฒิภาวะ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งมีการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะการศึกษาจัดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียนเด็กจะต้องประสบกับสิ่งแวดล้อมและสนองตอบสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ถ้าโรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีก็ย่อมจะมีผลเสียหาย เกิดขึ้นกับเด็กอย่างแน่นอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนการจัดกิจกรรม มีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และนำไปสู่การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องช่วยกันคิด สร้างสรรค์ จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการ เพื่อจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งแวดล้อมที่ดี และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย มีความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมทั้งจัดโรงเรียนให้ร่มรื่น สวยงามน่าอยู่ น่าดูอยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:6)

สิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน เช่น บริเวณโรงเรียนสะอาด มีต้นไม้ร่มรื่น มีซุ้มหรือมุมสงบ ห้องเรียนสะอาด มีสีและแสงที่อ่อนโยนนุ่มนวล มีรูปภาพตกแต่งผนังอย่างเหมาะสม มีโรงอาหาร และห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขอนามัย จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น เกิดความรักและไม่ต้องการให้โรงเรียนหรือห้องเรียนของตนสกปรก เกิดความเคยชินกับความสะอาดความสวยงาม ความเป็นระเบียบ จนซึมซับสิ่งดี ๆ ที่ได้รับ ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง และสามารถรับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545:93)

โรงเรียนนอกจากจะมีหน้าที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพประชากรทุกคนให้เป็นคนดีคนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนยังเป็นองค์การสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เด็กจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตวันละหลายชั่วโมง เพื่อเรียนให้จบการศึกษา ซึ่งตลอดเวลาที่นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ใน โรงเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของนักเรียน ถ้าโรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่นักเรียนสอดคล้องกับ มาตรฐานที่ 11 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ที่ว่า“สถานศึกษามีการจัดสิ่งแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ” โดยสามารถปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขที่โรงเรียน นักเรียนสามารถจำแนกอย่างและซึมซับสิ่งแวดล้อมที่ดีโรงเรียนได้นำไปเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะบรรยากาศของโรงเรียนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในโรงเรียนที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บริเวณที่ตั้งของอาคารต่าง ๆ ตลอดจนบริเวณต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในอาคาร การถ่ายเทของอากาศ แสง สี เสียง และฝุ่นละอองแล้ว ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติและค่านิยมที่ดีงามตลอดจนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549:4)

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่หมู่บ้านเวียง เลขที่ 242 หมู่ที่ 2 ถนนรอบเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (เชียงราย-พะเยา) บนพื้นที่ 51 ไร่ 3 งาน 53 ตารางวาจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จัดประชุมเชิงวิพากษ์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้นักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ประจำปีการศึกษา 2560-2561 พบปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนไม่เอื้อและไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนมีน้อย ไม่เพียงพอ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การทดลอง ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เครื่องคอมพิวเตอร์เก่าไม่ทันสมัย สื่อการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีน้อย ไม่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะสื่อที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาคารเรียนชำรุดทรุดโทรม พื้นแตกร้าว สวิตซ์ไฟ ปลั๊กไฟชำรุด ไม่มีความปลอดภัยแก่ครู และนักเรียน พื้นที่ภายในโรงเรียนไม่สะอาด รมรื่นและไม่สวยงาม โรงอาหารไม่สะอาดเท่าที่ควร และที่นั่งทานอาหารไม่เพียงพอ สนามกีฬาไม่สภาพเก่าชำรุด ใช้การได้ไม่ดีห้องสมุดมีขนาดเล็ก แออัด จำนวนหนังสือมีน้อย สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี และไม่ครอบคลุม เป็นอุปสรรคต่อการสืบค้นข้อมูล ระบบกล้อง

วงจรปิดชำรุดเสียหาย ใช้การได้ไม่ดี ดังนั้นผู้ประเมินโครงการในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสภาพแวดล้อม โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ คือ สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม เป้าหมายยุทธศาสตร์ คือ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม, 2563:1)

จากที่กล่าวมาผู้ประเมินได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประเมินโครงการซึ่งเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการเพื่อพิจารณาบ้างชี้ให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงโครงการนั้นเพื่อดำเนินการต่อไป หรือปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น หรือล้มเลิกการดำเนินโครงการนั้น การประเมินโครงการอย่างมีระบบ (Systematic Evaluation) จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการ ข้อดี ข้อบกพร่อง ของโครงการแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ การวางแผน การดำเนินงาน ตลอดจนผลของโครงการซึ่งจะชี้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด อันจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร หน่วยงานนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงโครงการนี้ต่อไป รูปแบบของการประเมินโครงการมีหลาย รูปแบบ เช่น รูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ (Tyler) เป็นการประเมินโดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก คือเป็นการตรวจสอบว่าเมื่อดำเนินการไปแล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงไร คือ มุ่งดู ผลสำเร็จของการดำเนินงานซึ่งการประเมินด้านการเรียนการสอนทั่วไป ๆ มักใช้รูปแบบการประเมิน นี้ รูปแบบของสตีค (Stake) เป็นแนวทางการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายที่พยายามจะอธิบาย และตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมทางการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการศึกษาอย่างเป็นปรนัยและอัตนัย ผู้ประเมินต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลการตีความ พรรณา ประเมิน รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มาด้วย รูปแบบการประเมินของ โพรวัส (Provus) เป็นการศึกษถึงความเหลื่อมล้ำ (Discrepancy) ระหว่างมาตรฐานที่ตั้งขึ้นกับสิ่งที่เป็นอยู่จริง ในปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อจะทำการประเมินในสิ่งใดก็ตาม สิ่งแรกที่ต้องลงมือกระทำก็จะต้องมีการ ตกลงกันในเรื่องของมาตรฐานเสียก่อน ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่ได้มาจากกลุ่มบุคคลเมื่อกำหนดมาตรฐาน แต่ละด้านได้แล้วจะนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นจริงในปัจจุบันเป็นลำดับขั้นไป โดยการ เปรียบเทียบในแต่ละขั้นตอน เมื่อเปรียบเทียบมาตรฐานกับสิ่งที่เป็นจริงแล้ว ผู้ประเมินจะพบจุดอ่อน จุดเด่นของโครงการแต่ละส่วน ซึ่งโพรวัส (Provus) เสนอแนะให้แก้ไขโดยวิธี Problem Solving แล้ว จึงดำเนินการในขั้นต่อไป แต่ถ้าไม่สามารถแก้ไขได้ก็ให้ยกเลิก รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งรู้จักกันในนามของรูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) นั้นเป็นการประเมินที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ โดยผู้ประเมินจะมีบทบาทในการเก็บ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ

ของผู้บริหาร ผู้ประเมินอาจเลือกเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง หรือประเมินทั้งหมดก็ได้ แต่ถ้าประเมินทุกด้านก็จะช่วยให้ได้ข่าวสารแบบสะสม นอกจากนั้นการประเมินทางการศึกษารูปแบบนี้ยังสามารถนำไปช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป (สมบุญ ณันตะ, 2556 :95)

เนื่องจากโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ซึ่งไม่ได้รับการประเมินอย่างเป็นระบบครบวงจรและเป็นโครงการที่มีคุณค่าต่อนักเรียนและชุมชน ผู้ประเมินจึงเห็นควรประเมินโครงการดังกล่าว โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด และบรรลุตามเป้าหมาย ผู้ประเมินได้ศึกษารูปแบบการประเมินโครงการที่คิดว่ามีความเหมาะสมกับการประเมินโครงการนี้มากที่สุด โดยพบว่ารูปแบบการประเมินโครงการแต่ละรูปแบบมีข้อดี และข้อด้อยแตกต่างกัน ซึ่งผู้ประเมินเห็นว่า รูปแบบการประเมินโครงการ ของมาร์วิน ซี, อัลคิน (Marvin C. Alkin ,1972) มีจุดเด่น คือเป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการ ดังนั้นในการประเมินจำเป็นต้องประเมินในเรื่องต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินระบบ (System Assessment) เป็นการอธิบายหรือพรรณาสภาพของระบบเพื่อเปรียบเทียบสภาพที่แท้จริงและความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้น การประเมินระบบจะช่วยทำให้เราสามารถกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม สิ่งที่จะต้องศึกษาได้แก่ ความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคมที่มีต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน สำหรับการประเมินระบบแต่ละส่วนจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ กัน 2) การประเมินเพื่อวางแผน โครงการ (Program Planning) เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการเพื่อหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมของโครงการ นักประเมินต้องหาข้อมูลที่แสดงความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมาย พร้อมกับประเมินผลที่จะได้รับจากการใช้วิธีดำเนินการต่างๆ ด้วย เพื่อให้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือกที่เหมาะสม โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหา โดยทั่วไปจะใช้การประเมินจากเกณฑ์ภายนอก และการประเมินจากเกณฑ์ภายใน 3) การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมินขณะที่โครงการกำลังดำเนินงาน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินของโครงการนั้นได้เป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ผลที่เกิดมีความสอดคล้องกับสิ่งที่วางแผนไว้ หรือคาดหวังไว้เพียงใด 4) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อมูลที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีผลที่ไม่คาดคิดมาก่อนเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ดังนั้น นักประเมินจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลว

ในทุกๆ ด้านของโครงการตลอดจนผลกระทบของโครงการที่มีต่อโครงการอื่น เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป และ 5) การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification) ขั้นตอนนี้ นักประเมินต้องหาข้อมูลข่าวสาร รายงานต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อใช้ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของโครงการ และศักยภาพในการสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์อื่นๆ หรือนำไปใช้กับโครงการใน สถานการณ์อื่นๆ ได้กว้างขวางเพียงใด ในขั้นนี้ข้อมูลที่ได้จากนักประเมินจะทำให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการกับโครงการในลักษณะใด อาจจะยกเลิกหรือปรับปรุงใหม่ หรืออาจจะขยายโครงการออกไปอีก เป็นต้น

จากความสำคัญ และปัญหาข้างต้น คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เห็นว่าโครงการดังกล่าว เป็นโครงการที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อนักเรียน และชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 แต่ไม่ได้รับการประเมินโครงการอย่างเป็นระบบครบวงจร ผู้ประเมินจึงเห็นควรประเมินโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการกำหนดแนวทางพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการ ของมาร์วิน ซี. อัลคิน

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อประเมินระบบของโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
2. เพื่อประเมินเพื่อวางแผนโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
3. เพื่อประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
4. เพื่อประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
5. เพื่อประเมินเพื่อการยอมรับโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
 - 5.1 การยอมรับโครงการของนักเรียน
 - 5.2 การยอมรับโครงการของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม นี้ผู้ประเมินคาดหวังว่า

1. โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม สามารถนำข้อมูลการดำเนินกิจกรรมตาม โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ใช้เป็นแนวทางในการประเมิน โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครั้งต่อไปหรือประเมินโครงการอื่น ๆ ได้

ขอบเขตของการประเมิน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการของมาร์วิน ซี. อัลคิน ประกอบด้วย กระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินระบบของโครงการ (System Assessment) 2) การประเมินเพื่อวางแผนโครงการ (Program Planning) 3) การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) 4) การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และ 5) การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification)

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่

1. ครูโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จำนวน 54 คน ใช้จำนวนประชากรทั้งหมด
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จำนวน 15 คน ใช้จำนวนประชากรทั้งหมด
3. ผู้ปกครองนักเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane' จำนวน 293 คน จากจำนวนผู้ปกครองนักเรียน 1,085 คน
4. นักเรียน ใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane' จำนวน 293 คน จากจำนวนนักเรียน 1,085 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลหรือกระบวนการดำเนินงาน เพื่อหาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อบกพร่องหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อทำการวิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลหรือกระบวนการดำเนินงานเพื่อหาเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อบกพร่องหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม โดยใช้รูปแบบการประเมิน โครงการ ของมาร์วิน ซี. อัลคิน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินระบบของโครงการ (System Assessment) หมายถึง กระบวนการ ที่รวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม หลักการของโครงการ วัตถุประสงค์ของ โครงการ ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ และสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

2. การประเมินเพื่อวางแผนโครงการ (Program Planning) หมายถึง กระบวนการ ที่รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเหมาะสมของการวางแผนของโครงการพัฒนา สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ สถานที่ เวลาและ วัสดุอุปกรณ์

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมการดำเนินงาน โครงการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปฏิบัติตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการในแต่ละกิจกรรม ขั้นตอนประเมินผล และขั้นการสรุป รายงานผล

4. การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นโดยการประเมินความสำเร็จของโครงการพิจารณาจาก ประโยชน์จากการดำเนิน โครงการ ได้แก่ 1) ประโยชน์ต่อนักเรียน 2) ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง นักเรียน 3) ประโยชน์ต่อโรงเรียน และ 4) ประโยชน์ต่อชุมชน

5. การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification) หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครู

และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อ โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ของนักเรียน

ครู หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติการสอนอยู่ใน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (เชียงราย-พะเยา) ปีการศึกษา 2563 ที่เป็นผู้ดำเนินการจัด
กิจกรรม โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้รับการสรรหา และแต่งตั้งตามระเบียบ
ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6
ปีการศึกษา 2563 ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการประเมิน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ
เรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

นักเรียน หมายถึง นักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา
2563 ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการประเมินโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ของนักเรียน โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม

โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม หมายถึง สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 (เชียงราย-
พะเยา)

กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

การประเมิน โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียน
เชียงแสนวิทยาคม ผู้ประเมินจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังภาพที่ 1.1

กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ